

Európa és a közép-európai régió az egyetem tudományos profiljában

Az egyetemen képviselt négy tudományág (politikatudomány, történettudomány, közgazdaságtudomány és jogtudomány) három központi kutatási témát hirdetett meg:

- európai integrációs folyamatok;
- transzformációs folyamatok: a demokráciák és a gazdasági rendszerek minősége;
- identitások kialakulása: nemzetiségek, kultúrák és kisebbségek.

E három központi téma köré indultak be interdiszciplináris megközelítésben a kutatások, tükrözve egyben az egyetem képzési profiljának *kettős célkitűzését*: az európai (EU-s) ismeret- és tudománytranszfer elősegítését, illetve a *régió* tudományos szerveződésében való aktív részvételt – ezen belül kiemelten az EU és az érintett országok (elsősorban Magyarország, Ausztria, Németország, Baden-Württemberg és Bajorország) Duna-stratégiájával kapcsolatos *hálózatépítést*. Ennek a regionális hálózatépítésnek számos eredménye született, ezekből álljon itt néhány nagyon figyelemreméltó projekt.

Netzwerk für Politische Kommunikation (netPOL) (Politikai Kommunikációs Hálózat)

Az Andrássy Egyetem 2011 szeptembere óta projektpartnere az Alsó-Ausztria által támogatott nemzet- és egyetemközi hálózatnak – *Netzwerk für Politische Kommunikation* (politikai kommunikációs hálózat) –, röviden *netPOL*-nak. A hálózat további tagjai: a Donau-Universität Krems (DUK), a Karl-Franzens-Universität Graz, a kolozsvári Babeş-Bolyai Egyetem (UBB) és a Deutsche Universität für Weiterbildung (DUW Berlin). A *netPOL* országokon átívelő tanulmányi programot és kutatási projekteket épít, valamint a politika, a gazdaság és a média területeinek interdiszciplináris kooperációját segíti elő a partneregyetemek között.

Politikai képzés, választáskutatás, európai nyilvánosság, politikai újságírás, politikai kommunikáció és média – mindez csupán néhány téma a *netPOL* által aktívan segített területek közül. A hálózat keretein belül doktori program is létrejött, mely az *Andrássy Egyetem Interdiszciplináris Doktori Iskola*jában politikatudományi részprogramként kapott helyet. A doktori program többek között a következő kutatási témákat tartalmazza: demokráciaminőség, állampolgári részvétel, posztoszocialista rendszerek politikai átalakulása, európai uniós integráció és európaizálódás, európai nemzeti és etnikai kisebbségek; illetve az új: média és európai nyilvánosság. A *netPOL*-doktoranduszok tudományos kutatásainak középpontjában az európai politika mélyen gyökerező és elhúzódó krízise, valamint a modern demokráciák fejlesztése áll.

Doktoratskolleg (Doktori Kollégium)

a közép-európai térség történelmének és kulturális identitásainak kutatására

Az osztrák tudományos és kutatási minisztérium (BMWF) és az Andrássy Egyetem kezdeményezésére 2010. januárban indult el ennek a kutatási centrumnak a működése, mely osztrák ösztöndíjakkal segíti elő a nemzetközi posztgraduális doktoranduszképzést. A közép-európai térséggel foglalkozó doktori disszertációk elkészítésére irányuló tevékenységet évente értékelik, és ezt követően születik döntés a projekt továbbviteléről.

Andrássy Forum for Western Balkan Studies

A projektben az Andrássy Egyetem partnerei: Europeum Institute for European Policy (Prága), Polish Institute of International Affairs (Varsó), Slovak Foreign Policy Association (Bratislava). A kutatás középpontjában a Nyugat-Balkán államainak átalakulása és európai integrációja áll. A központi kérdés itt az, hogy mennyiben tudnak az euroatlanti rendszerekbe sikerrel integrálódott országok – Magyarország, Szlovákia, Cseh Köztársaság, Lengyelország és Horvátország – modellként szolgálni a nyugat-balkáni államok integrációjához.

Eastern European Partnership Forum

A kiépítés előtt álló fórum kutatási és együttműködési platformot biztosít a visegrádi országok, Németország, Ausztria, valamint az Európai Unió *keleti partnerségi* programjába tartozó államok számára. Projektpartnerek: Matej Bel University (Banská Bystrica, Szlovákia); Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Tbiliszi, Grúzia); Institute of European Studies of the Jagiellonian University (Krakkó), University of Warsaw. A fórum tudományos konferenciát tervez, „Identities and Conflict in the Countries of the Eastern European Partnership” címmel, melynek célja, hogy egy, a Keleti Partnerséggel foglalkozó, együttműködni képes szakértőkből álló akadémiai partnerhálózat jöjjön létre. Az Andrássy Egyetem stratégiai célja ugyanis a visegrádi országok és a Keleti Partnerség államainak összekötése a német nyelvű országokkal.

Young Citizens Danube Network

A „Young Citizens Danube Network” (YCDN) 2010 júliusában, az Európai Unió *Duna régió stratégiájával* összefüggésben jött létre. A hálózat célja az integrált Duna régió létrejöttének előmozdítása és annak megerősítése a fiatal generációk számára. A hálózat alapításában meghatározó szerepet játszottak az Andrássy Egyetem diákjai. A 2011 júniusában megrendezett „The Young Generation of the Danube Area as a Key to European

Integration” című ifjúsági konferencia, melynek az Andrassy Egyetem adott otthont, elősegítette a fiatal szerveződés struktúrájának megszilárdítását. 2013 októberében jött létre intézményes kapcsolat a YCDN és az Andrassy Egyetem Duna Intézete között. Az egyetem céljának tekinti a hálózat további kiépítésének és megerősítésének támogatását, hogy ezzel is erősítse a Duna térség egyetemi hallgatóinak kapcsolatrendszerét és mobilitását. Ez többek közt nagyobb konferenciaprojektekhez kapcsolódó hallgatói workshopok formájában történik.

A felsorolt hálózatok többnyire nemzetközi konferenciák előkészítése kapcsán vagy éppen azok konkrét eredményeképp épültek ki. Az egyetem oktatói az elmúlt öt évben több mint 300 nemzetközi konferencián tartottak előadást. Ugyanezen idő alatt az egyetem pedig – az együttműködő partnerekkel vagy egyedül – összesen 200 konferenciának és vendégelőadásnak adott otthont. Mindez átlagosan évente 40 magas szintű nemzetközi rendezvényt jelent.

A konferenciák anyagai szokatlanul rövid idő alatt meg is jelennek/jelentek. A Nomos kiadónál (Baden-Baden) 2013-ban beindított „Andrassy Studien zur Europaforschung” sorozatban – alig másfél év alatt – a következő kötetek jelentek meg:

1. András Masát, Ellen Bos, Martina Eckardt, Georg Kastner és David Wenger (szerk.): *Der Donaauraum in Europa*. 2013. 420 o.
2. Hendrik Hansen – Barbara Zehnpeffnig (szerk.): *Die Prägung von Mentalität und politischem Denken durch die Erfahrung totalitärer Herrschaft*. 2013. 280 o.
3. Gabriella Dobrin: *Die Binnenordnung der GmbH und die Freiräume für ihre privatautonome Ausgestaltung im deutschen, ungarischen und rumänischen Recht*. 2013. 298 o.
4. Martina Eckardt – Zoltán Tibor Pállinger (szerk.): *Schuldenregeln als goldener Weg zur Haushaltskonsolidierung in der EU?* 2013. 232 o.
5. Elena Hansson: *Das Gesamtsystem der Mängelrechte des Käufers nach neuem deutschen und russischen Recht*. 2013. 330 o.
6. Andreas Klar: *Gesundheitstourismus in Europa. Eine empirische Transaktionskosten-Analyse*. 2013. 288 o.
7. Melani Barlai, Christina Griessler és Richard Lein (szerk.): *Südtirol. Vergangenheit – Gegenwart – Zukunft*. 2014. 220 o. (A facultas.wuv kiadóval közösen.)
8. Enikő Dác (szerk.): *Minderheitenfragen in Ungarn und in den Nachbarländern im 20. und 21. Jahrhundert*, 2013, 394 o. (A facultas.wuv kiadóval közösen.)
9. Kálmán Pócza: *Parlamentarismus und politische Repräsentation. Carl Schmitt kontextualisiert*. 2014. 312 o.
10. Ellen Bos – Kálmán Pócza (szerk.): *Rechtssysteme im Donaauraum. Vernetzung und Transfer*. 2014. 240 o.
11. Ellen Bos (szerk.): *Konservativismus im 21. Jahrhundert. Liebe zu alten Lasten oder Angst vor neuen Fehlern?* 2014. 206 o.

12. Zoltán Tibor Pállinger (szerk.): *Das Konzept des (Staats-)Bürgers. Analysen aus politik-, rechts- und wirtschaftswissenschaftlicher Perspektive*. 2014. 236 o.
13. Ellen Bos – Kálmán Pócza (szerk.): *Verfassungsgebung in konsolidierten Demokratien. Neubeginn oder Verfall eines politischen Systems?* 2014. 382 o.

A „Mittleuropäische Schriftenreihe” sorozatban az 5. kötet – Christopher Walsch (szerk.): *Einhundertfünfzig Jahre Rückständigkeit? Wirtschaft und Wohlstand in Mitteleuropa von 1867 bis zur Gegenwart*. Baden-Baden: Nomos, 2013. – egy 2012-es, szintén az Andrassy lezajlott konferencia anyagát tartalmazza.

A 2014-es év, az évfordulók éve, a tudományos rendezvények vonatkozásában is különlegesnek ígérkezik. Nemzetközi konferenciasorozat indult az EU-bővítés tizedik évfordulója kapcsán, melyben nyilvánvalóan a számvetés és a különböző kihívások megtárgyalása áll a középpontban. Az Andrassy Egyetemen is lezajlott már az első konferencia április 10-én, számos rangos résztvevő mellett Martonyi János külügyminiszter és Georg Milbradt volt szász tartományi miniszterelnök aktív részvételével. Ezt követi majd több nemzetközi rendezvény, köztük a közgazdaságtudomány oldaláról április 24-én az „Euro Adoption: Costs and Benefits Researched after the Crisis. Workshop der Magyar Nemzeti Bank und der Andrassy Universität Budapest”, illetve a közgazdaság- és az özszezhasonlító jogtudomány oldaláról május 22–23-án „Wettbewerb der Gesellschaftsrechts-Ordnungen in Ostmitteleuropa?” című kétnapos rendezvény, továbbá a történelemtudomány oldaláról az április 28-i „Österreich–Ungarn – eine »Wiedervereinigung« durch die EU?” és a május 19-i „10 Jahre EU-Erweiterung” előadás. De ide sorolható az „E-Government: Driver or Stumbling Block for European Integration? 10th Central and Eastern European eGov Days 2014” című rendezvény is, mely a politikatudomány, az alkalmazott tudományok, a jogtudomány, a komputertudományok oldaláról egyaránt hív szakértőket, így a Nemzeti Közzolgálati Egyetemről éppúgy, mint Ausztriából, Németországból.

Ugyanígy sor kerül az első világháborúval kapcsolatos megemlékezésekre is. Az évforduló kapcsán öt részből álló nemzetközi konferenciasorozat foglalkozik 2014 júniusától kezdődően a következő kérdésekkel:

1. *Sacro Egoismo. Vom Ende des Dreibunds zum Südtirolkonflikt;*
2. *Der Traum von Frieden. Utopie oder Realität?*
3. *Der Erste Weltkrieg als Katalysator politischen und juristischen Denkens;*
4. *Kriegserinnerung zwischen Vergangenheitsbewältigung und Zukunftsgestaltung;*
5. *Von Desintegration zu Integration? Österreich und Ungarn von der Monarchie zur Europäischen Union 1914–2014.*

Mindezek a rendezvények, konferenciák azonban nemcsak a tudományos közéletet, a tudományos diskurzust, a tudományos hálózatépítést erősítik, gazdagítják, hanem az Andrassy Egyetemnek a civil szerveződések felé irányuló helyi és regionális közvetítő szerepét is jelzik.

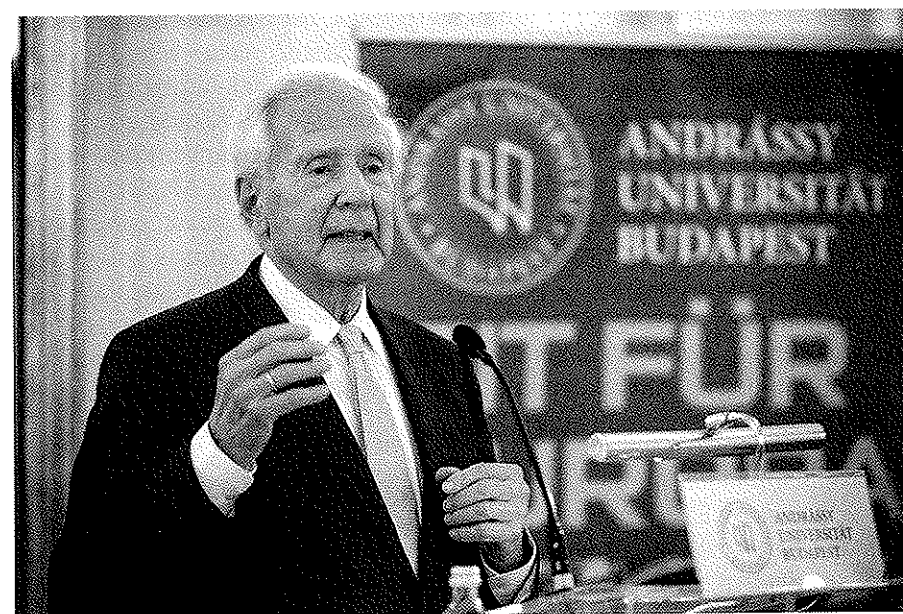
„Fit für Europa” – mester- és doktorképzés német nyelven

A jelenleg is aktuális szlogen az egyetem mesterszakjainak és a doktori iskola kurzusainak kialakításában, a tanrendi kínálat vonatkozásában azt jelentette és jelenti ma is, hogy a meghirdetett szakokon, szakirányú képzésekben az összehasonlító és interdiszciplináris szemlélet érvényesül, a közép-európai régióra való figyelés jegyében, európai kontextusban. Másrészt kezdettől fogva hangsúlyt kapott a gyakorlati tudás közvetítése, az elmélet és a gyakorlat összekapcsolása. Erre utal többek között az a különleges képzési elem is, hogy a nemzetközi kapcsolatok szakon egy német és egy osztrák diplomata is oktat. Ez az eddigi gyakorlat alapján Németország esetében egy hivatalban lévő diplomatának az egy-két évre szóló, Andrassy Egyetemre történő delegálását, az osztrák állam vonatkozásában pedig egy nyugdíjba vonult, tudományos kvalifikációval rendelkező diplomata küldését jelenti.³ De rendszeresen tartanak az itt állomásozó nagykövetek is előadást, jelenleg a „Praxis Diplomatie” című kurzus keretében. A politikatudomány területén meghirdetett előadások, illetve szemináriumok keretében pedig kötelező a brüsszeli tanulmányút, amely során a hallgatókat EU-s intézmények, képviselők fogadják. Ugyanígy, a 2014 őszén induló „közép-európai tanulmányok – kultúrdiplomácia” szakon a hallgatók, a szak követelményeinek megfelelően, európai kulturális intézetekben kapnak lehetőséget szakmai gyakorlat végzésére.

Az Európára és a közép-európai régióra való figyelés ugyanakkor német nyelven történik: az Andrassy Egyetem az egyetlen teljesen német tannyelvű egyetem a német anyanyelvű térségen kívül.⁴ Az egyetem ezen a téren is kettős irányultságot mutat: európai szintű kérdések vizsgálatáról van tehát szó, német nyelven, amelynek használata ugyanakkor regionális tudományos és kulturális tradíciókból is táplálkozik. Egy többdimenziójú viszonyrendszerrel van ugyanis szó. Geográfiai, történelmi és kulturális okok miatt a térségben a hagyományos *lingua franca* a német volt. Magyarországon a második világháborúig a tudományosság nyelve is egyértelműen a német volt. A német nyelvű tudományos közélet a világszintű tudományosságot jelentette, és a magyar irodalom vagy kultúra nagyságai is a német nyelv jelentette kultúrkörben tudtak kiépíteni a „nagyvilágba”: Európába, majd később az Egyesült Államokba. A második világháborút követően Európán belül is – érthető okokból – nemcsak az egyetemes köz-kommunikáció, a politikai diskurzus, hanem a tudomány nyelve is az angol lett, azzal párhuzamosan, hogy a tudományos központok is angolszász/amerikai egyetemekre, kutatóintézetekbe tevődtek át. A volt Varsói Szerződés államaiban 1989 után fennállt annak a lehetősége, hogy a kötelező orosz eltörlése után a német kerül vissza ismét az idegen nyelvtanulásban/-oktatásban a korábbi, tradicionálisan első helyre. Ez nem így történt: az újraegyesült Európa egyértelmű angol nyelvűsége nem támasztott semminemű ilyen igényt, így az orosz helyére szinte magától értetődően az angol került. Napjainkban azonban beindult egy pragmatikai átrendeződés: térségünkben az angol

mindenhatósága – bár kétségtelenül továbbra is az első szükséges világnyelv maradt – már nem olyan szembetűnő. Németországnak az Európai Unióban betöltött geopolitikai szerepe, de főképp a gazdasági lehetőségek, a jelen generációt már ismét arra sarkallják, hogy a német nyelv tanulása is szerepeljen karrierépítési terveikben. Így a német nyelvi egyetemi képzés újra vonzerővel bír; a megnövekedett német nyelv-vizsgák száma, illetve az, hogy a magyar ösztöndíjasok legfőképp német egyetemekre kérnek ösztöndíjat,⁵ mind ebbe az irányba mutat.

Az ANNYE alapításától fogva különleges helyet foglal el a magyar–német kapcsolatokban. Egyrészt oktatói-kutatói bázisa Ausztrián és Svájcban kívül elsősorban a két német alapító tartomány egyeteméről (Heidelberg, Bamberg), annak közvetítésével kerül ki, illetve a német külügyminisztérium (*Auswärtiges Amt*) a DAAD-on (*Deutscher Akademischer Austausch Dienst*) keresztül küld hosszabb távra előadókat, ad ösztöndíjakat, és segít az egyetem marketingjében. Az egyetemi kurzusok kialakításában is nagy szerepet kapnak olyan tantárgyak, melyek Magyarországon nővumnak számítanak (pl. német nyelvű LLM-képzés), s a tudományos minősítéssel rendelkező⁶ anyanyelvi oktatók közvetítésével egyedülálló, összetéveszthetetlen profilt képviselnek, hiszen így a magyar kollégákkal együtt különleges, közép-európai irányultságú, német/osztrák/svájci/dél-tiroli–magyar tudományos dialógusok jönnek létre folyamatosan az adott tudományterület német szaknyelvén.

Klaus von Dohnanyi egykori szövetségi oktatási és tudományos miniszter, volt hamburgi főpolgármester előadása az Andrassy Egyetemen, 2012. október 4-én

Az Andrassy Egyetem, a szélesebb német–magyar kapcsolatok egyik fontos láncszeme

Az említett szaktárgyi és tudományterületi dialógusoknak természetesen nem csak az egyetemi oktatásban és kutatómunkában van regionális kisugárzó hatása. Az egyetem egy olyan német nyelvű találkozási hely Budapesten, ahol

- azon oktatási intézmények képviselői találkoznak rendszeresen, amelyekben a német nyelvtanításnak valamilyen szerepe van. Így közgyűlést tartott az AUB-n a német iskolák regionális szervezete, a német nyelvvizsgálóhoz kötött képzést folytató középiskolák (l. az ún. PASCH-iskolák) tanárainak szervezete. De a magyarországi egyetemeken vagy a régió egyetemein dolgozó DAAD-lektorok találkozóinak is az AUB a színhelye, vagy legalábbis a meghívott előadójuk az AUB képviselője;
- a *Verein Deutscher Akademiker aus Ungarn* (Német-diplomások Egyesülete) és hasonló civil egyesületek tartják közgyűlésüket, és szerveznek az AUB oktatóival közös rendezvényt;
- az AUB kisugárzó ereje a különböző németországi alapítványokkal, elsősorban a Konrad Adenauer Alapítvánnyal, a Hanns Seidel Alapítvánnyal, a Friedrich Ebert Alapítvánnyal való közös munkában valósul meg. Így számos rendezvény – főleg a politikatudomány területén – egy szélesebb közösség számára is hozzáférhetővé válik, és az egyes konferenciák, pódiumbeszélgetések, *workshop*ok résztvevőinek száma is bővíthető. Számos, a politikai diskurzust elősegítő rendezvény közös a Konrad Adenauer Alapítvánnyal, illetve pl. a romastratégia alakításában az egyetem a Hanns Seidel Alapítvánnyal működik együtt. Ebbe a sorba illeszkedik az is, hogy az Andrassy Egyetemen került sor 2013-ban az Adalbert Alapítvány budapesti díjátadó ünnepségét megelőző tudományos ülésre. A Konrad Adenauer Alapítvány rendszeresen hirdeti meg ösztöndíjakat az Andrassy tanuló hallgatóknak; ugyanígy – például ebben az évben – az Adalbert Alapítvány három ösztöndíjas hallgatói helyet ajánlott fel a salzburgi egyetemi hetek alkalmából rendezendő diáktalálkozóra, az ottani előadásokon, *workshop*okon való részvételre. (Nyilvánvaló, hogy ugyanígy lehetne az *Österreiches Kulturforum*mal kialakított szoros és kitűnő együttműködésről is beszámolni, de ehelyütt a központi téma miatt elsősorban a német–magyar kapcsolatokra tudunk részletesen kitérni).

A felsorolt kapcsolódási pontok fényében világossá válik az a tágabb közvetítő szerep, amit az Andrassy Egyetem betölt a szélesebb német–magyar kapcsolatokban. Újabb példák a bajor–magyar, baden-württembergi–magyar bizottságok munkájában is részt vesz az egyetem, és alkalomadtán színhelyet is ad az üléseknek. A német nyelvű tudományosság magyarországi letéteményeseként így jut számos – elsősorban politikai, jogi, közgazdasági, történeti vonatkozást érintő – dialógusban fontos szerephez: szervezőként, résztvevőként vagy akár tanácsadóként, de mindenképp egy szélesebb,

(közép-) európai régió közvéleményének közvetítőjeként. Ez utóbbi szerep talán az egyik legfontosabb tartalma az Andrassy Egyetem szélesebb értelemben vett működésének: az aktuális magyar témákhoz, problémákhoz, vitatott kérdések megtárgyalásához (közép-) európai kontextust tud kínálni, és fordítva: a német nyelvű térség aktuális kihívásai, témái „első kézből” jelennek meg az Andrassy rendezvényein. Ez történt például az EU-bővítés tizedik évfordulója alkalmából rendezett kétnapos konferencián, amely az elmúlt 10 évről olyan számvetést kínált, hogy az a magyar és a német nyelvű térség szempontjait egyaránt közvetíteni tudta. Vagy elég, ha arra gondolunk, hogy az említett netPol nevű projektben az Andrassy Egyetemen osztrák, német, svájci mintára kidolgozott, Magyarországra szabott, ún. „vokskabín” program⁷ az EU-s politikai kultúra szélesebb közvetítéséhez járult hozzá, hiszen a 2014. április 6-i választásokig 90 ezer rákattintás jelezte az érdeklődést.

Ezt az egyetemi oktatást meghaladó szerepet szintén jól mutatja egy más, kisebb, de szemléletes példa a közelmúltból: az Andrassy Egyetem két politológus professzorának kezdeményezésére került sor a hazai országgyűlési választások napján egy német nyelvű, ún. választási estre. A magyar választási eredményeket így szakkomentátori segítséggel követhették az Andrassy Egyetemen a magyarországi német nyelvű közösség, a német nyelvű újságok – köztük a *Frankfurter Allgemeine Zeitung* – regionális tudósítói és a média számos képviselője, de a német és az osztrák követség, a német nyelvű iskolák stb. képviselői is.

Az Andrassy Egyetem mint a térség egyik jelentős felsőoktatási projektmodellje

Az Andrassy Egyetemet sokszor egy európai felsőoktatási projektmodellnek nevezik és nevezzük, mert a nemzetközi együttműködés egyik különleges formáját nyújtja/kínálja a térségben. Az egyetem valóban egy olyan nemzetközi, ugyanakkor térségbeli együttműködés eredménye, melynek célja „európai” értelmiség képzése. Ennek egyik legfőbb feltétele – mint ahogy erre korábban már utaltam – az oktatók és a hallgatók nemzetközi, transznacionális összetétele. Az oktatók esetében eleve olyan hálózat alakul ki, mely alkalmas a regionális szakértői és tudományos kapcsolatrendszer további kiépítésére. A hallgatók vonatkozásában pedig a tanulmányok alatt kötött kapcsolatok túlmutatnak az egyetemi éveken, és ezek a személyes-szakmai kapcsolatok később segítik a tartós elit kapcsolatrendszer kiépülését a régióban. 2010. szeptemberben jött létre a végzős hallgatók egyesülete (*Alumni-Verein*), amely az ilyen irányú nemzetközi kapcsolatok fejlődését is segíti. Számos végzett hallgató helyezkedett el európai intézményeknél, vagy tevékenykedik hazájában vezető pozícióban, a politika, közigazgatás és gazdaság területein, ez is hozzájárul az Európai Unió kelet-közép-európai államainak integrációjához.

A projektmodell legfontosabb kérdése ugyanakkor az oktatási struktúra kialakítása, folyamatos újítása, mert a hallgatók idevonzása alapvető feladat. Ebben a vonatkozásban nagy a kihívás, amely elsősorban abban áll, hogy az Andrassy – saját alapképzés híján – más egyetemek BA-hallgatói számára olyan mesterkurzusokat tudjon kínálni, melyek felkeltik az érdeklődést, tehát aktuálisak, és valamilyen módon többletet jelenthetnek egy „átlagos” egyetem kínálatához képest. A német szaknyelv elsajátítása persze az egyik legfontosabb, de ma már nem feltétlen a legfőbb szempont a felvétellel jelentkezőknél, hiszen németül Németországban és Ausztriában is folytathatnak egyetemi tanulmányokat – nemcsak a magyar, hanem a szomszédos országok diákjai is (különösen pl. Szlovénia és Horvátország BA-hallgatói, a geográfiai és a tradicionális helyzet folytán). Ezért különös jelentősége van annak, hogy a bevezetőben már említett célokat, tehát az összehasonlító szemléletet és a gyakorlati képzés kiemelt tényezőként való kezelését az Andrassy Egyetem olyan oktatási struktúrában és olyan tartalommal kínálja, hogy azok valamilyen módon a *többslet-(Európa-) tudás, többslet-(Európa-)készség* elsajátításának lehetőségét mutassák. Ez tulajdonképpen az Andrassy-projekt lényege, mely valóban egyben egy lehetséges *modell*t kínál. Ennek a modellnek a felsőoktatási-jogi-pénzügyi feltételei azonban természetesen nem kidolgozottak, jelenleg csak az Andrassyra érvényes, egyedi megoldások léteznek.

Az Andrassy Egyetem egész oktatási nagyságrendje és struktúrája nehezen, csak engedményekkel ágyazódik bele a magyar felsőoktatási rendszerbe. Ennek több oka van: kis intézményről van szó, alig 200 hallgatóról, és ennek megfelelő oktatói gárdáról, s ez utóbbi külföldi tagjai egy-egy külföldi egyetem magyarországi megbízatással rendelkező „küldöttei” az Andrassy Egyetemen. Ez nemcsak az akkreditáció folyamatában jelent nehézséget (pl. „törzsoktatói státusz”), hanem – és főképp – az amúgy is hosszú távú és több évet igénybe vevő szakkínálati változásoknál: egy-egy új kurzus meghirdetése így hosszú távú tervezést igényel. Különösen, ha Magyarországon nem ismert vagy nem általános képzési formáról, annak bevezetéséről van szó, mert olyankor a magyar felsőoktatási jogrendszerbe való beilleszkedés hosszas egyeztetést igényel. Ugyanez a helyzet az oktatók „váltása”/cserélődése terén, a partnerországok vonatkozásában. Mindehhez járul a finanszírozás biztosítása. A pénzügyi struktúra is rendkívül összetett, hiszen az oktatók öt helyről kapják a fizetésüket, más és más pénzügyi feltételekkel. Az egyetem központi költségvetési terve ötéves pénzügyi megállapodásokon nyugszik az öt fenntartóval. Ezek összehangolása is megkülönböztetett – nem utolsósorban politikai – figyelmet igényel: öt fenntartó tartalmi várakozásait és pénzügyi lehetőségeit kell egyeztetni.

A projektmodell vagy modellprojekt kapcsán felmerülő nehézségek ellenére nincs kétség afelől, hogy a sokszínű, sok irányból érkező impulzusokat, a sokirányú eszmélet- és pénzügyi támogatást az Andrassy Egyetem az elmúlt években kiemelkedően hasznosította, és folyamatosan bizonyítja, hogy léte, a fent jelzett sokirányú szerep- pel és elvárással együtt, fontos és nélkülözhetetlen.

Az elmúlt 12 évre visszatekintve a következő mondható el: az alapítást követő első szakaszban (kb. 2007-ig) többször is a „lét volt a tét”; a második szakaszban (kb. 2008-tól 2013-ig) a konszolidáció lényegében sikerrel befejeződött, az egyetem helye a kutatási és oktatási hálózatok kiépítésével mind a magyar felsőoktatásban, mind a közép-európai térségben megszilárdult, pénzügyi helyzetével párhuzamosan. A 2014–15-ös évek feladata a 2016-tól 2020-ig futó periódus előkészítése. Ez egy összetett feladatkomplexumot jelent, melyben az oktatási struktúrák végiggondolása és átalakítása (pl. az egyes fakultások szerepének felülvizsgálata), az egyetemi vezetés és menedzsment struktúrájának további erősítése, a szakkínálat bővítése („vezetés és szervezés” mesterképzési szakkal), illetve részbeni átalakítása (a 2014 őszén induló „Közép-Európa-tanulmányok-kultúr diplomácia” szakkal) egy-egy állomás lesz. A 2016-tól kezdődő szakasz már egyértelműen egy újabb, ezúttal minőségi ugrást kell, hogy jelentsen. Ennek pedig nemcsak abban kell megnyilvánulnia, hogy az elképzelt átalakításokat bevezetjük, hanem abban is, hogy ezek eredményeként egy hosszú távú, kiszámítható fejlődési és fejlesztési pályára áll az Andrassy Egyetem. Már most azon dolgozunk, hogy a folyamatosság és főképp a *fenntarthatóság* határozza meg a jövőképeinket. Ennek kutatási-oktatási feladatait és a pénzügyi feltételeket egyaránt úgy kell meghatározni, hogy sokkal inkább egy egyetemi intézményről, mintsem egy felsőoktatási projektről tudjunk beszélni. Ugyanis egy projekt elsősorban bizonyos időtartamra meghatározott kutatási, illetve oktatási feladatok elvégzésére történő együttműködést jelent, egy egyetem ellenben csakis hosszú távú működésben gondolkodhat, tehát fenntartható, de – épp ezért szükségszerűen – dinamikus, rugalmas struktúrában tudja kifejteni tevékenységét. Csak így lehet kiépíteni a törzsoktatókkal, kutató professzorok időben korlátozott meghívásával és vendégelőadókkal azt az oktatói-kutatói bázist, azt a kapcsolatrendszert és nem utolsósorban azt a reputációt, amely egy felsőoktatási intézményt alkalmassá tesz arra, hogy a 21. század kihívásaira adekvátan és a potenciális hallgatókat megszólítva, azok számára vonzóan tudjon válaszolni. Az Andrassy Egyetem túl van a kezdeti nehézségeken, európai és térségbeli oktató- és kutatómunkája, sokoldalú szerepe egyre (el-)ismertebb. Azt, hogy a fentebb részletezett tevékenységét ez az egyetem a német nyelvű kulturális és tudományos tradíciók talaján állva végzi, napjaink tudomány- és tudástranszferjében egy olyan többlet, olyan addicionális lehetőség Magyarországon, mely egyaránt segíti a regionális beágyazódottságot és az európai diskurzusokban való részvételt, a magyar felsőoktatás nemzetköziesedését éppúgy, mint a közép-európai térségben való tudományos kommunikációt.

Jegyzetek

- 1 Az ulmi nyilatkozat német eredetijét az Andrássy Egyetem megbízásából Dr. Szirbik Miklós és Dr. Dobrin Gabriella fordította.
- 2 Az egyetem jellemzésénél természetesen a vezetés által elkészített anyagokra támaszkodtam, így az évi jelentésekre (*Jahresbericht*), a kiválósági kérelemben foglaltakra vagy pl. a mesterképzésünk támogatása érdekében 2013 decemberében benyújtott kérelem szövegére.
- 3 Jelenleg Ausztriából nincsen diplomata delegált.
- 4 Több olyan egyetem van, mely részben németül (pl. Türkisch-Deutsche Universität, Isztambul) vagy kisebb tudományos profillal működik (Bratislava).
- 5 A Campus Hungary kimutatásaiból világosan kitűnik, hogy a külföldi tartózkodáshoz ösztöndíjat elnyertek (magyarországi hallgatók és oktatók) elsősorban Németországba mennek és mentek. A legutóbbi pályázatnál az elsőszámú célország Németország volt, összesen 860 ösztöndíjassal, a második „helyezett” pedig az Egyesült Királyság lett, 522 ösztöndíjassal.
- 6 Az oktatók több mint 80 százaléka rendelkezik tudományos fokozattal.
- 7 Vokskabin, www.vokskabin.hu.

Résumé

International Higher Education Project Model in the German-Hungarian Relations System: the Andrássy Gyula German-Language University, Budapest

The Andrássy University Budapest (AUB-ANNyE) is the only university outside the German-speaking area operating entirely in German. Besides German language, the university plays an important role in the European and regional landscape of higher education with its international staff, students and courses.

AUB is not just an important player in science and research, but also in the political and cultural discourse in the Danube area and within the relations between Hungary and Germany.

Emlékezéskultúra a német-izraeli kapcsolatokban – A „normalizálhatatlan kapcsolat normalizációja” és alakulása 1990 után¹

Hausmann Róbert

„Németország és Izrael a holokausztra való emlékezésen keresztül különös módon van és marad – mindörökké – egymással összekötve.”²

A német-izraeli kapcsolat, a különleges kapcsolat és „ars poetica”

Németország és Izrael 60 évvel a két ország között 1952-ben született luxemburgi jóvátételi egyezmény létrejöttét követően szoros, közös érdekektől és értékektől egyaránt vezérelt, baráti kapcsolatot tart fenn, amely a német külpolitika alap-pillérét jelenti. Ez a fejlődés egy olyan kapcsolatban jött létre, amely az ún. *civilizációs törés* (*Zivilisationsbruch*) sebeit hordozza magában, a holokauszt identitást meghatározó örökségében fogant, és ezen örökségen alapul napjainkban is. Angela Merkel 2008 márciusában – a német kancellárok közül először lehetőséget kapva –, a Knesszet falai között azt nyilatkozta, hogy Németország és Izrael a soá emléken keresztül különös összeköttetésben áll. Ez valóban így van: csak az *emlékezés kultúráján* keresztül lehet megismerni e kétoldalú kapcsolatokat. Az emlékezéskultúra szövetet biztosít a német-izraeli *egyedi kapcsolat* megértéséhez, amely – a viszonyban napjainkra egyre jellemzőbbé váló pragmatizmus ellenére, más kétoldalú kapcsolatoktól eltérően – örökre a holokauszthoz marad kötött.

A kérdéskörnek aktualitást az kölcsönöz, hogy 2012. szeptember 10-én volt 60 éves a luxemburgi jóvátételi egyezmény, amely alapvetően járult hozzá a diplomáciai kapcsolatok felvételéhez. Ez utóbbinak 50. évfordulója 2015-ben lesz. 2012 tavaszán tanúi lehettünk a német-izraeli kapcsolatokat érintő feszültségnek, amely Günter Grass Nobel-díjas német író és költő „*Was gesagt werden muss*” című szabadverse hatására alakult ki. A költemény Izraelt a törekény világéke veszélyeztetőjeként bírálta. E feszültség ugyan nem jelentett diplomáciai törést a két ország kapcsolatában, azonban felveti a kérdést, hogy összefér-e a német nemzeti identitással Izrael bármilyen nemű,